

בראשית פרק ט"ז

מיומנויות הבנת טקסט מקראי:

- הבנת הנקרא בסיסית: דמויות-זמן-מקום
- השלמת פערים
- איתור הייתור

מושגים:

- מילה מנחה
- אקספוזיציה
- מדרש שם
- משפטי פשר סמוי

השלמת מידע:

- עקרות בעולם העתיק
- ברית בין הבתרים
- סיפורי אברהם ושרה

שפה:

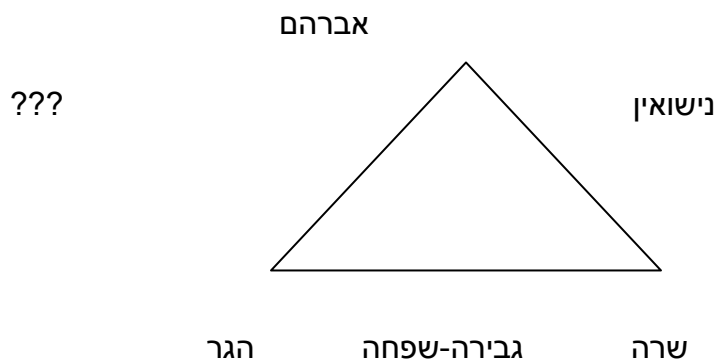
- השוואה
- כתיבת טיעון
- כינויי שייכות
- כינויי גוף

פתיחה - פסוק א' על הלוח

א וְשָׂרֵי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יֵלְדָה לוֹ וְלֵה שְׂפָחָה מִצְרַיִת וְשָׁמָּה הָגָר.

הפסוק הראשון בפרק מציג לנו את הדמויות בסיפור, את הבעיה העיקרית שבה עוסק הסיפור, ומרמז על הפתרון לבעיה זו.

אפשר לבנות על הלוח את הדמויות ולתת לתלמידים להשלים את היחסים ביניהן כפי שעולה מהפסוק:

שוחחו עם התלמידים:

- אילו יחסים יש בין הדמויות?
- איזה קושי עולה מן הפסוק?
- הפסוק מרמז על פתרון, מהו?
- מה הקשיים הצפויים בעקבות הפתרון?

נסביר לתלמידים שהפסוקים שקראנו הם האקספוזיציה. תפקידה של האקספוזיציה: להציג את הדמויות שבסיפור ואת הבעיה/הנושא שבו עוסק הסיפור. נגדיר יחד את הבעיה בסיפור: עקרות שרה

אקספוזיציה-מצג: מופיעה בתחילת הסיפור, ובדרך כלל נותנת את הרקע לסיפור, כגון הזמן, המקום והסביבה שהדמויות פועלות בהן.

איתור הייתור:

נקרא שוב את הפסוק:

א וְשָׂרִי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלֵה שְׂפָחָה מִצְרִית וְשָׂמָהּ הָגָר.

סמנו בצהוב את המילים שהיה אפשר להוריד מהפסוק אם היה צריך להעביר מסר קצר יותר.

בפשטות: "שרי לא ילדה ולה שפחה".

מילים אלו מספיקות על מנת להציג את הבעיה. לכאורה, שאר המילים מיותרות. חשוב לדעת - במקרא אין מילים מיותרות. אפשר היה להעביר את המסר בצורה פשוטה יותר, אך דרך המילים המיותרות לכאורה, נגלה את המשמעויות העמוקות של טקסט, וכך נכיר טוב יותר את הדמויות.

השלמת פערים - המקרא כמעט ולא מפרט מחשבות ורגשות של דמויות. הרבה פעמים הקורא נדרש להשלים את הפרטים הללו לבד. אם נהיה קשובים לפרטים ונשים לב למילים שהמספר בוחר להשתמש בהן נגלה הרבה על מה שיש מעבר למסופר.

נעבור על המיותר:

נסו לשער מה מוסיף כל פרט על דמותה של שרה.

ו - מדוע המשפט מתחיל באות וי"ו?

וי"ו החיבור מחברת את הנאמר לפרק הקודם או למה שהיה קודם. פה וי"ו החיבור מחברת אותנו הקוראים להבטחה. לאברהם הובטח זרע ככוכבים שבשמים, כלומר כל עם ישראל אמור לצאת מזרע זה. והנה, שרה אינה יכולה אפילו להביא ילד אחד. מה עושה שרה? היא הולכת לזרז את ההבטחה האלוהית.

מידע על שרה: שרה היא דמות אסרטיבית, פעילה, היא לא יושבת ומחכה שיגיע נס משמים.

השלמת מידע:

ברית בין הבתרים היא אירוע מכונן בחיי אבות האומה של עם ישראל. במעמד מלא מסתורין התגלה אלוהים אל אברהם וכתת עמו ברית שבה בישר לו שזרעו ישועבד בארץ זרה ולאחר מכן יירש את ארץ ישראל. ברית זו נקראת בין הבתרים מפני שברית זו לבשה צורה מעשית על ידי ציוויו של האל לאברהם לקחת כמה בהמות ועופות ולבתרן. במהלך ההתגלות עבר לפיד אש בין בתרי הבהמות (ומכאן שמה של הברית). תוכנה של הברית הוא הבטחת ארץ ישראל לזרעו של אברהם, הראשונה מתוך סדרת הבטחות לאבות.

"אשת אברהם" - למה היה צריך לכתוב זאת?

להדגיש את הקשר שיש לשרי עם אברהם, היא אשתו והיא לא מביאה ילדים, אישה אחרת תביא לו ילד. נסו לדמיין את התחושה של אישה הזקוקה לאישה אחרת שתיכנס אל ביתה ותקיים יחסים עם בעלה כי היא לא מסוגלת להרות לו.

מידע על שרה:

שרה היא אישה חזקה, על אף הקושי הברור היא בוחרת להציע לאברהם את הגר למלא את התפקיד שהיא אינה מסוגלת למלא.

"לו" - לא ילדה לו - לאברהם. רמז על התחושה הקשה שיש לשרה על אי מילוי תפקידה כרעיה. אחד התפקידים העיקריים של אישה בימים ההם היה להביא צאצאים, ושרה מרגישה שהיא לא ממלאת את תפקידה.

מידע על שרה:

שרה רגישה לצורכי בעלה ומוכנה לוותר על מקומה בבית ולו רק בשביל שלאברהם יהיה צאצא.

"מצרית" - האישה שתקיים יחסים עם בעלה היא אישה זרה ממצרים. שרה מכניסה לבית מישהי שהיא לא רק זרה אלא שונה במעמד, בתרבות. אולי יש פה גם רמז להמשך, הרבה צרות יגיעו ממצרים.

"ושמה הגר" - רמז לכך שזו דמות משמעותית. השם שלה חשוב כי יש לה תפקיד משמעותי בהמשך הסיפור.

מידע על שרה: אפשר לראות כבר כאן שלשרה כנראה לא קל עם הגר, היא רואה בה דמות עם שם, לא רק דמות עלומה שממלאת תפקיד של הבאת ילד למשפחה.

תרגיל: אתרו את המיותר בפסוק ג'.

ותקח שרי אשת-אברהם את-הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברהם בארץ כנען ותתן אתה לאברהם אישה לו לאשה.

ביאור:

"מקץ" - בסוף עשר השנים.

"אישה לו לאשה" - נתנה לאברהם האיש שלה את הגר לאישה.

גם כאן נראה שאפשר להגיד את הדברים בצורה פשוטה, אך הפרטים הנוספים מוסיפים לנו מידע על הדברים שאינם נאמרים. מה לדעתכם מוסיף כל פרט בפסוק? נסו למצוא סיבות למילים השונות.

"מקץ עשר שנים" - מה מוסיף פרט זה?

עשר שנים של המתנה לילד - חוויה קשה מאוד. נסו לדמיין היום זוג שמחכה לילד עשר שנים. שרה ואברהם כבר לא צעירים, התחושה היא שההזדמנות שלהם להיות הורים הולכת וחומקת. **"אישה לו לאישה"** - מדגיש מי היא האישה האמיתית.

משפטי פשר סמוי

משפטים כאלה, שיש בהם רמז לדברים שאינם נאמרים או לתחושות שמאחורי המילים נקראים משפטים בעלי פשר סמוי. במקרא יש הרבה פעמים דרמות גדולות וסיפורים עמוקים שבאים לידי ביטוי במעט פסוקים. המקרא אינו מפרט לנו את התחושות של הדמויות ואת מחשבותיהן. הרבה פעמים אפשר לגלות דרך הרמזים והמסרים הסמויים מה יש מעבר למילים.

גם אנחנו משתמשים במשפטים כאלה. כולנו מכירים מחיי היום-יום את המסרים הסמויים המועברים לנו - ממשפחתנו, ממכרינו ומהתקשורת כמובן. אנו נפגשים במשפטים כאלה כל הזמן, רק אם נשים לב לפרטים ולצורה שבה נאמרים המשפטים נבין מה באמת רוצים להגיד לנו.

לפניכם מספר משפטים. מהו הפשר הסמוי העומד מאחורי כל אחד מהם? (למורים: במשפטים הבאים נסו להתאים טון מתאים לכל אחד מהמשפטים.)

לדוגמה: האוכל היום ממש טעים.

ההדגשה היא היום, בדרך כלל האוכל כנראה נורא.

א. איזה חולצה יפה יש לך - יש לי פיג'מה בדיוק כזו (כנראה היא לא משהו..)

ב. יוסי, הזבל ממש עולה על גדותיו (לכאורה מידע, הכוונה: קח כבר את הזבל!)

ג. יוסי תמיד מרביץ לילדים בכיתה, אתמול בחרו אותו לוועד כיתה (אידיוט מי שבחר בו)

ד. שכנעי את בעלך לקנות את השמלה (הגבר קובע)

ה. נהנית במסיבה? אני לא ישנתי כל הלילה (בגללך לא ישנתי כל הלילה ואני כועסת עלייך מאוד)

ו. דווקא נחמדה החברה שלך... (ממש לא חשבת שהיא נחמדה...)

נסו לכתוב או לומר באינטונציה מתאימה משפט בעל פשר סמוי מחייכם.

רגע של עברית

מה זה "אישה לו לאישה" - מי היא האישה?? אני לא מבין??
האישה הראשונה = האיש שלה, כלומר שרה נותנת לאברהם האיש שלה את הגר לאישה.
כאשר מוסיפים לשם עצם כינוי שייכות אפשר להפוך אותו למיודע, כלומר שייך למישהו.

לדוגמה:

הספר שלו - ספרו

הבדידות שלה - בדידותה

שפחה שלה - שפחתה

הכלב שלי - כלבי

הבית שלהם - ביתם

האישה שלו – אשתו

תרגיל:

א. סמנו בפסוקים א'-ג' את המילים שבהן יש כינויי שייכות.

ב. חברו קטע קצר על עצמכם ושלבו בו כמה שיותר כינויי שייכות.

שאלה להעמקה: מדוע לדעתכם מופיעים הרבה כינויי שייכות בפסוק ג'? על מה זה מרמז?
שרה מוותרת על מה ששייך לה, על בעלה, על מקומה בבית.

נחזור אל הסיפור:

מהפרטים שאיתרנו בפסוק א' עולה כי שרה מרגישה שהיא אינה ממלאת את תפקידה כאישה כראוי,
היא מודעת להבטחת אלוהים לאברהם שייתן לו זרע, והיא מחליטה להביא לפתרון הבעיה -

קראו את פסוק ב':

ב וַתֹּאמֶר שָׂרָי אֶל-אַבְרָם הִנֵּה-נָא עֲצָרְנִי יְהוָה מִלְדֹת בַּא-נָא אֶל-שִׁפְחֹתַי אֲוִלִי אֲבִנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרָי.

שאלו את התלמידים:

מה מציעה שרה?

מה דעתכם על ההצעה של שרה?

האם אתם יכולים לדמיין דבר כזה היום?

מה תרוויח שרה מההצעה? מה היא תפסיד?

מה תפקידו של אברהם בסיפור?
לפי דעתכם, מדוע הוא עושה מה שהיא אומרת?
מדוע הוא לא הציע זאת בעצמו?

אפשר להציג את המורכבות ביחסים עם הגר על ידי הטבלה הבאה. זו גם הזדמנות טובה לעבוד על השפה.

שרה	הגר
זקנה	צעירה
עקרה	פורייה-הרה
גבירה	שפחה
נשואה	רווקה
אהובה	???

ההשוואה היא גם הזדמנות טובה לתרגל עם התלמידים כתיבה של משפטי השוואה.
כאשר עורכים השוואה מציינים דברים דומים ודברים מנוגדים.
באילו מילות קישור נשתמש?

1. להשוות	השוואה	כמו כן, כ... כמו, בדומה ל... כשם ש... כפי ש...
2. להנגיד, לסייג	ניגוד, צמצום	בניגוד ל... לעומת, אך, אבל, אולם, לא... אלא, אם כי, להפך, עם זאת, אמנם, בניגוד, בעוד... הרי ש..., ברם, ואילו, מחד גיסא... מאידך גיסא...

הטבלה העליונה מציגה הבדלים - הפכו את הטבלה למשפטים.
על מנת לכתוב משפטי דמיון בין הדמויות אפשר להשתמש גם ברעיונות שלא כתובים בטקסט ממש.
לדוגמה: כשם ששרה עצובה כי אין לה ילדים, הגר עצובה כי היא מביאה ילד למישהו אחר.
העבודה על המשפטים היא הזמנות טובה לדמיון ולהזדהות, לדבר על מורכבות ביחסים, על מורכבות הדמויות ועל נקודות מבט שונות.
אפשר לבקש מהתלמידים לדמיון קודם את הדמויות ורק אז לנסח משפטים.

כדי להבין את ההצעה של שרה כדאי להכיר את התפיסה של עקרות בתקופה המקראית:

עקרות בעולם העתיק

בעולם העתיק הייתה המשפחה המסגרת החברתית הבסיסית והחשובה ביותר ולכן אי יכולת להוליד ילדים נחשבה לאסון גדול ואיימה על המשך קיומה של המשפחה. כדי להתמודד עם בעיה זו התגבשו חוקים ומנהגים שונים בין העמים.

אחת הדוגמאות נמצאת בקובץ **חוקי חמורבי**, חמורבי חי בשנים 1750-1792 לפנה"ס והיה מלך בבל. על פי חוקי חמורבי אם אדם נשא אישה והתברר שהיא אינה יכולה ללדת, האישה צריכה לתת לבעלה שפחה כדי שזו תלד לו ילדים. אם השפחה שילדה מנסה לקבל מעמד שווה לזה של האישה, אסור לגברתה למכור אותה בכסף משום שילדה בנים, אבל היא יכולה לשים עליה "אות עבדות" ובכך היא משפילה אותה.

מתוך ההרחבה:

האם שרה פעלה על פי החוקים שהיו נהוגים בעולם העתיק?
בכל זאת שרה חיכתה עשר שנים עד שפעלה על פי החוק, מדוע?
איך היינו מתייחסים להצעה כזו היום?
(הזדמנות להסביר לתלמידים מושגים כגון אימוץ ופונדקאות.)

לסיכום: ההצעה של שרה בקונטקסט ההיסטורי, מקובלת לפי הנורמות והחוקים במקרא ובתרבות של המזרח הקדום. עם זאת ברור שלשרה היה קשה מאוד עם הנורמה המקובלת והיא בחרה באפשרות הזו רק לאחר עשר שנים של ציפיה כאשר הרגישה שאין לה ברירה יותר.

מערכת היחסים בין שרה, הגר ואברהם מסתבכת

ד וַיָּבֵא אֶל-הָגֵר וַתְּהַר וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה וַתִּקַּל גְּבֵרְתָּהּ בְּעֵינֶיהָ. ה וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם חַמְסִי עֲלֵיךְ אֲנִי נִתְּתִי שְׂפָחְתִּי בְּחִיקָךְ וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ וְשָׁפֹט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ. ו וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-שָׂרִי הִנֵּה שְׂפָחְתְּךָ בְּיָדְךָ עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיהָ וַתַּעֲנֶה שָׂרִי וַתִּבְרַח מִפָּנֶיהָ. ז וַיִּמְצָא מֶלֶאךְ יְהוָה עַל-עֵין הַמַּיִם בְּמִדְבָּר עַל-הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר. ח וַיֹּאמֶר הָגֵר שְׂפָחַת שָׂרִי אִי-מִזָּה בָּאת וְאַנָּה תִּלְכִּי וַתֹּאמֶר מִפָּנֵי שָׂרִי גְבֵרְתִּי אֲנִי בְּרַחַת.

ביאור:

"ותקל גברתה בעיניה" - זלזלה בגברתה.
"חמסי עליך" - אני כועסת עלייך על העוול שנגרם לי בגללך.
"ותענה" - עינתה אותה, גרמה לה סבל.

סמנו את הפסוקים המתארים מה עושה כל דמות וכיצד מתארות הדמויות את מעשיהן:
כתבו במילים שלכם מה אומרות הדמויות.
ותאמר שרי:

ויאמר אברם:

ותאמר הגר:

המספר:

הפסוקים מתארים משבר בבית - הגר מזלזלת בשרה, שרה כועסת על אברהם, אברהם לא מתערב, שרה מענה את הגר, הגר בורחת למדבר. מנקודת מבט של כל דמות עולה תמונה קצת שונה. מה האמת? האם יש אמת אובייקטיבית אחת?

שוחחו עם התלמידים:

(הדגישו שמדובר במילוי פערים שיש בטקסט - אנחנו משערים מה קרה, אין בפנינו עובדות ברורות.)

האם לדעתכם הגר באמת זלזלה בשרה?

האם ייתכן ששרה ראתה כך את הדברים בגלל מצוקתה?

האם אברהם מגלה אהבה להגר על חשבון שרה?

האם עכשיו כשיש לה בן, מתנהגת הגר כמו גבירה?

האם אברהם אשם בסבל של שרה?

האם אברהם היה יכול לדאוג להרגעת המצב?

אם כן, מדוע הוא לא עושה זאת?

מה עושה הגר? האם היה לה פתרון אחר?

האם לאברהם היה חלק בבריחתה?

רגע של עברית - כינויי גוף:

גוף ראשון/שלישי

בפסוקים ד'-ה' מתארות הדמויות את התחושות ואת הפעולות של עצמן ושל הדמויות האחרות. שימו לב להבדל בין דיבור בגוף ראשון לבין דיבור בגוף שלישי, כשרה מתארת את זלזול הגר היא אומרת: "ואקל בעיניה", כשהמספר מתאר את תחושת הזלזול הוא אומר: "ותקל גברתה בעיניה".

כשהמספר מתאר את הגר הוא אומר: ותברח מפניה",

כשהגר מתארת את הסיפור היא אומרת: "מפני שרה אנוכי בורחת".

כשדמות מדברת על עצמה היא משתמשת בגוף ראשון,

וכשמדברים על מישהו אחר מדברים בגוף שלישי

לדוגמה: זלזלתי בגברתי.

היא זלזלה בגברתה.

תרגיל: הפכו את המשפטים בפרק מגוף ראשון לשלישי ולהפך.

הזמנה לעמדה שיפוטית

תרגיל כתיבה:

בקשו מהתלמידים לנסח טענות בעד ונגד אחת הדמויות: אברהם, שרה, הגר. או לבחור דמות אחת שהם מסכימים עם מעשיה ולהסביר מדוע.

אפשרות לתלמידים חלשים יותר - השלמת משפטים:

אני יכול להבין ש...

אינני מסכים עם...

לדעתי אפשר היה...

אני כועס על.....

לשם התרגיל השתמשו במיומנות כתיבת טיעון:

איך כותבים טיעון?

כאשר מחווים דעה או מציגים עמדה כדאי להשתמש במבנה הבא:

טענה - בתחילה מציגים את הדעה, הטענה: לדעתי, אני חושב ש... נראה לי ש... צריך ל...

ביסוס - בהמשך מבססים את הטענה בעזרת נימוקים, סיבות: משום ש... כיוון ש... היות ש... ורצוי להביא דוגמאות: למשל, כגון, לדוגמה...

מסקנה - לבסוף מציגים את המסקנות: לכן, משום כך, המסקנה היא...

או את ההמלצות הנובעות מהטענה: רצוי ל... אני מציע ש... חשוב ש...

שרה לפיקין-טקסט שכנוע

הגר בורחת למדבר

ז וַיִּמְצָאָהּ מְלָאכֵי יְהוָה עַל-עֵין הַמַּיִם בַּמִּדְבָּר עַל-הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר. **ח** וַיֹּאמֶר הָגֵר שִׁפְחַת שָׂרִי אִי-מִזֶּה בָּאת וְאֵנָה תִּלְכִּי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שָׂרִי גִבְרַתִּי אֲנִי בֹרַחַת. **ט** וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאכֵי יְהוָה שׁוּבִי אֶל-גְּבֻרַתְךָ וְהִתְעַנִּי תַחַת יָדֶיךָ. **י** וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאכֵי יְהוָה הֲרֵבָה אֲרֵבָה אֶת-זָרְעֶךָ וְלֹא יִסָּפֵר מֵרֵב. **יא** וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאכֵי יְהוָה הֲנָה הָרָה וַיִּלְדֶּת בֶּן וַקְרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמַעֵאל כִּי-שָׁמַע יְהוָה אֶל-עֲנִיָּהּ. **יב** וְהוּא יְהוָה פָּרָא אָדָם יָדוּ בְּכָל יוֹם כָּל בּוֹ וְעַל-פְּנֵי כָל-אָחִיו יִשְׁכֵן. **יג** וַתִּקְרָא שֵׁם-יְהוָה הַדֹּבֵר אֵלֶיהָ אֶתְּהָ אֶל רְאִי כִּי אָמְרָה הָגַם הַלֵּם רְאִיתִי אַחֲרַי רְאִי. **יד** עַל-כֵּן קָרָא לְבָאָר בָּאָר לְחַי רְאִי הִנֵּה בֵּין-קִדְשׁ וּבֵין בְּרֵד. **טו** וַתֵּלֶד הָגֵר לְאַבְרָם בֶּן וַיִּקְרָא אַבְרָם שֵׁם-בְּנוֹ אֲשֶׁר-יָלְדָהּ הָגֵר יִשְׁמַעֵאל. **טז** וְאַבְרָם בֶּן-שָׁמְנַיִם שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנַיִם בְּלֶדֶת-הָגֵר אֶת-יִשְׁמַעֵאל לְאַבְרָם. {ס}

סמנו את הביטוי שחוזר כמה פעמים בקטע.

הביטוי "ויאמר לה מלאך ה'" חוזר 3-4 פעמים והוא ביטוי מנחה בקטע.

מילה מנחה-ביטוי מנחה: אמצעי סגנון נפוץ בספרי המקרא. מילה או שורש החוזרים ביחידה טקסטואלית או בכמה יחידות טקסטואליות. החזרה מדגישה מסרים ורעיונות המצויים בטקסט, ומשמשת לעתים כאמצעי חיבור בין שתי יחידות טקסטואליות.

נסו לחשוב: איזה מסר מודגש בביטוי החוזר?
אלוהים שומר על הגר - הוא משגיח עליה ולא נותן לה למות לבדה במדבר.
מלאך ה' מראה לה שהוא יודע מה קרה לה, הוא מבטיח לה שזה לא הסוף. ראשית, היא תלד בן ששמו ישמעאל, ואז ירבה זרעה כך שאי אפשר יהיה לספור אותו מרוב שהוא יהיה הרבה.

בפסוקים שקראנו מופיעים שמות שונים ולצדם מדרש המסביר את השם.
לדוגמה פס' י"א: "וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל ענייך".

תרגיל: סמנו את מדרשי השם הנוספים בפסוקים ט'-ט"ז.

מדרש שם - מעין סיפור או מעשה שמטרתו להסביר שם מסוים של אדם או של מקום. בדרך כלל יש קרבת צליל או קרבת שורש בין השם לבין המדרש המסביר אותו, והמדרש מתמקד באירוע שקרה או עתיד לקרות לבעל השם.

השם: _____ כי: _____

השם: _____ כי: _____

למורה: שוחחו עם התלמידים. האם גם לשם שלהם יש משמעות? מהי?

השלמת פערים

כיצד אנחנו יכולים לדעת שהגר חזרה הביתה על אף שהפסוקים לא מפרטים זאת?

ההוכחה:

"!יקרא אברהם שם-בנו"

אברהם קורא לבנו שם, כלומר הוא מכיר אותו ומשמש לו כאב.

זו הזדמנות לדבר עם הילדים על גירוש הגר וגירושים בכלל:

האם גירוש של הגר צריך להביא לסיום היחסים בין אברהם והגר או בין אברהם לישמעאל?

האם שרה צריכה לקבל את הגר וישמעאל?

האם אברהם צריך להתייחס לישמעאל כבן ולדאוג לו?

מה לדעתכם יקרה ביניהם בהמשך?

לסיכום:

פרק ט"ז מתאר סיטואציה לא פשוטה - עשר שנים של המתנה לילד מסתיימים בהצעה של שרה לאברהם להיבנות מהגר. דווקא שרה, המציעה, הופכת במידה רבה קורבן להצעתה. כניסת הגר למערכת המשפחתית יצרה תסבוכת שממנה כולם יצאו נפגעים: שרה בקנאתה, אברהם שהיה עליו להיפרד מבנו ומאמו, והגר שהייתה צריכה לעזוב. זהו לא סוף הסיפור – מערכת היחסים הסבוכה במשפחה עוד תתואר בפרק כ"א כאשר בסוף הגר תגורש.